

STIL
NR 1, 2001, ÅRGÅNG 16.

ETTEN
ORGAN FÖR INDEPENDENT LIVING-RÖRELSEN I SVERIGE.

Independent Living Sverige. För mänskliga fri- och rättigheter. Mot diskriminering och särlösningar!

Barcelona

Fyra personer gav sig ut på en resa. En femte tillkom på vägen. De hade olika nationalitet och bakgrund men för tillfället ett gemensamt mål – Barcelona. Resan blev en thriller och kunde ha slutat riktigt illa. STILETTEN publicerar den här autentiska berättelsen för att visa hur utsatt man kan vara som funktionshindrad och utan personlig assistans.

Recept på en amerikansk revolution

Mullback Institutet

Nu skickar landstingen i Halland,
Hälsingland, Skåne, Dalarna och
Västergötland patienter till
Mullback Institutet.

Vi arbetar vidare!

konduktiv pedagogisk träning

assistentbolag

utbildningscentrum

upplysningscentral

friskvård - handikappkunskap

För vuxna och barn med CP-skada, Stroke, Parkinson, MS eller Hjärnskada efter olycka

Vi har nyinredda lokaler och förutom konduktiv pedagogik ryms aerobic, QiGong och meditation som du kan delta i under kursen helt gratis. Vi har även DVD-bio, solarium och anställda massageterapeuter.

En vistelse på Mullback Institutet är träning, njutning och avkoppling..

Anette & Lars Mullback driver institutet

Mullback Institutet, Smedjegatan 15, 546 31 Karlsborg

Tel: 0505-12070 Fax: 0505-12770 info@mullback.nu www.mullback.nu

Independent Living i Sverige arbetar handikappolitiskt för ett tillägg i grundlagen som förbjuder diskriminering av människor med funktionshinder. IL i Sverige arbetar också för en undergripande lagstiftning med verkliga sanktioner på områden som t.ex. tillgänglighet till offentliga miljöer och en kollektivtrafik för alla.

IL i Sverige är en del av det globala Independent Living-nätverket – den internationella medborgarrättsrörelsen för människor med funktionshinder.

Medlemskap med rösträtt i något av IL-kooperativen förutsätter eget behov av personlig assistans.

Stödmedlemskap diskuteras med respektive kooperativ.

Prenumeration

200 kr/år.

Postgirokontonummer 73 66 70-1

STILETTEN är organ för *Independent Living i Sverige* och kooperativen STIL, Stockholmskooperativet för Independent Living, GIL, Göteborgs Independent Living, HIL, Helsingborgs Independent Living, EMIL, Eskilstuna Modellen av Independent Living, KIL, Kullabygdens Independent Living.

STILETTEN kommer ut fyra gånger om året.

Redaktör och grafisk form: Roland Ewers

Tryck: Svensk Informationspartner AB

Ansvarig utgivare: Helena Karnström

Postadress STIL:

Bondegatan 39, 116 33 Stockholm

Tel 08-506 221 50, Fax 08-506 221 70,

www.stil.se

eller e-post: johan.sjogren@stil.se

Den uppmärksamme läsaren kan notera att *STILETTENS* ledare i det här numret även är en nyhet. Nämligen att europeisk lagstiftning nu tvingar den svenska regeringen att anta ett annat förhållningssätt till ett krav som i decennier har ställts från människor med funktionshinder – rätten att resa kollektivt med bussar.

STILETTEN uppmärksammar, om än kanske lite sent, det faktum att ADA, Americans with Disabilities Act förra året fyllde tio år. Paul Lappalainen reparerar skadan med sin artikel som vi kallat: "Receptet på en amerikansk revolution"

I Pauls artikel nämns en viktig del av gräsrotsarbetet bakom ADA. Det var alla de vittnesbörd om hur livet kan te sig för människor med funktionshinder som presenterades inför politiker och andra makthavare i USA. I det här numret publicerar vi bl.a. därför en skrämmande men sann berättelse om en resa till Barcelona.

Redaktören*

Angående prenumerationer och adressändringar

Adressen för adressändringar, uppsägningar av prenumerationer, beställning av prenumerationer mm. är:
STIL, Bondegatan 39, 116 33 Stockholm

Vi har satt detta tecken vid medverkande som har erfarenhet av eget funktionshinder. Därmed vill vi klargöra att vi betraktar det som en merit i arbetet med att skapa opinion och politik för medborgerliga rättigheter och mot diskriminering av människor med funktionshinder.

INNEHÅLL

Allmän information, sid 3
Ledare, sid 4

Receptet på en amerikansk revolution,
sid 5

Rosor till TV2:s "Granska", Barcelona. sid 14
sid 8

Om Socialstyrelsens förslag
till register, sid 9

EU lag för tillgängliga bussar

Efter 9 års kamp av den europeiska handikapprörelsen har EU-parlamentet i februari röstat igenom det nya EU-direktivet om tillgängliga bussar i stadstrafik. Det innebär att alla nyinköpta bussar ska:

- vara av låggolvsbusstyp och
- ha anordningar i form av ramp eller lyftplatta som underlättar påstigning

De svaga punkten i direktivet är att ramper, som chauffören manuellt betjänar, är tillåtna. Dessutom får de orter, där man har förhöjda hållplatser, dispens från lyft- eller rampkravet,

Minns ni Lagen om tillgänglig kollektivtrafik från 1979. Den som föreskriver att alla kollektiva färdmedel ska vara anpassade senast 1990 – ett cyniskt skämt som förmodligen aldrig var menat på allvar, men som skulle lugna oss och bekräfta offentlighetens tro på Sverige som världsledande när det gäller tillgänglighet? Lagen hade varken operationella definitioner på tillgänglighet eller sanktioner mot lagbrytare och visar därmed på brister i lagstiftningstradition på vårt område i Sverige.

Ett EU-direktiv blir automatiskt del av den nationella lagstiftningen inklusive de system för efterlevnad och sanktioner som gäller i respektive land. Därmed påverkas även det nya EU-direktivets effekt på vår rörlighet i stadstrafiken av de sanktioner mot lagbrytande politiker och tjänstemän som Sverige väljer.

Vi får inte tillåta att även EU-direktivet blir ett cyniskt skämt! Vi får inte återigen sitta och vänta att andra, som inte själva berörs, driver saken åt oss. Vi själva – var och en på sitt sätt – måste engagera oss inom och utanför våra organisationer. Det är vår rörelsefrihet som står på spel!

Adolf Ratzka*

**FLERFUNKTIONS
JATAB**

019-611 65 01

Ringgatan 20
703 42 Örebro

Stockholms läns landsting

**Furuhöjdens
Rehabiliteringshem**

Gribbylundsvägen 75
187 68 Täby

Tel 08-630 89 00
Fax 08-630 89 09

e-post: furuhojden@swipnet.se
hemsida: www.furuhojden.se

Med anledning av ADA:s tioårsjubileum

Tillkomsten av

ADA

– eller receptet på en amerikansk revolution

Vägen till ADA och en övergång med fokus på medborgerliga rättigheter USA:s Americans with Disabilities Act (ADA) antogs 1990. Denna lag i kombination med antagandet av FN:s standardregler har starkt bidragit till övergången till ett rättighets- och antidiskrimineringsstänkande inom handikapprörelsen runtom i världen. Den politiska och mänskliga processen som ledde fram till ADA i USA diskuterades på den internationella konferensen som hölls för att markera lagens tioårsjubileum.

Konferensens organisator, DREDF (the Disability Rights Education and Defense Fund), spelade en nyckelroll under de 10 långa åren som ledde fram till ADA:s antagande.

(DREDF bildades 1979 av några aktivister och jurister som ansåg att handikapprörelsen måste dra lärdom av den svarta medborgarrörelsen och kvinnorörelsen. För dessa var frågan i grunden densamma – diskriminering.

Man satte fokus på medborgerliga rättigheter i stället för politikens och andras välgörenhet.

På konferensen presenterade gruppen en sammanställning av de faktorer som ledde till antagandet av ADA

DET KRÄVS MÅNGA AKTÖRER MED OLIKA ROLLER I LAGSTIFTNINGSPROCESSEN

Det behövs gräsrotter som är villiga att genomföra direkta aktioner, som är villiga att bli arresterade om det behövs. Det behövs människor som kan ta direktkontakt med politiker och tjänstemän, som kan representera och förhandla för handikapprörelsen. Det behövs jurister som arbetar för rörelsen, som kan föreslå lagtexter och bidra med analyser. Dessa jurister måste vara villiga att arbeta med gräsrotterna och omvandla deras intressen till ett lagstiftningspråk. Det behövs också kontakter inom den politiska processen som är villiga att driva frågorna internt och som är villiga att samarbeta informellt med handikapprörelsen.

DET ÄR VIKTIGT ATT AKTIVERA OCH GE MAKT ÅT GRÄSRÖTTERNA

Många förtryckta grupper anser att de är maktlösa. En viktig poäng med ADA var att gräsrotterna till slut "ägde" lagen. De motiverades och aktiverades i kampen för lagen. Individer kom från hela USA till Washington för att berätta sin historia för sina politiker och för att utöva andra påtryckningar till stöd för lagen.

Individer skrev dagböcker om den diskriminering de mötte varje dag. Dessa vittnesmål samlades av en utredningsgrupp som höll hearings i alla delstater, där politiker, tjänstemän och andra med funktionshinder var inbjudna. Varenda kongressledamot kontaktades av väljare från just sitt område.

VIKTIGT ATT GÅ SAMMAN OCH ALLTID HÅLLA DET GEMENSAMMA MÅLET I SIKTE

Det finns varierande intressen och drivkrafter inom olika handikapporganisationer. Koalitioner blir därmed besvärliga att utveckla och driva i en tydlig riktning. Historiskt sett har organisationerna för de blinda och för krigsveteraner varit de mest effektiva. Vanligtvis har organisationerna sett ökade anslag för sina intressen som sitt primära mål. Före ADA var inte utveckling av rättigheter ett huvudmål, i synnerhet inte över olika intressegränser.

En huvudfråga blev hur en koalition skulle kunna byggas med så många grupper med varierande målsättningar. En fokus på gräsrotterna var en väg att övertyga dem om den samlade strategin, så

att de i sin tur skulle påverka sina organisationer. Den samlande punkten var att diskriminering var en fråga som delades av alla oavsett funktionshinder.

GÅ SAMMAN MED ANDRA GRUPPER SOM ARBETAR FÖR MEDBORGERLIGA RÄTTIGHETER

Det skulle ha varit omöjligt att få igenom ADA utan stöd från andra grupper och koalitioner som arbetar med medborgerliga rättigheter. The Civil Rights Leadership Coalition (LCCR) samlar 180 grupper som arbetar med frågor som berör ras, religion, kön, sexuell läggning och fackliga rättigheter.

Dessa organisationer övertygades om att diskriminering p.g.a. funktionshinder var en fråga om medborgerliga rättigheter. De informerades också om att deras medlemmar, kvinnor, äldre människor, etniska och religiösa minoriteter, också var människor med funktionshinder.

Dessa organisationer hade nära kontakter med vissa kongressledamöter som hade drivit deras frågor länge. När dessa ledamöter började stödja ADA kunde man se den växande styrkan bakom ADA.

KLARGÖR PRINCIPERNA FÖR SAMARBETET

Det var viktigt att klarlägga principerna för samarbetet från början. Då kan olika strategier utvecklas för uppnå ett mål eller leva upp till en princip. Följande grundprinciper utvecklades:

ONE FOR ALL AND ALL FOR ONE, EN FÖR ALLA OCH ALLA FÖR EN

Många gånger försökte olika intressen eliminera specifika grupper från ADA:s skydd t.ex. människor med psykiska funktionshinder eller med HIV/AIDS. Det väsentliga var att koalitionen inte splittades bit för bit, intresse för intresse.

GE INTE UPP EN PRINCIPFRÅGA

Men var beredd att förlänga tiden för införandet av själva principen. Att en idé var besvärlig eller för dyr var ett vanligt argument. Till exempel sa motståndarna att det skulle vara för dyrt att göra alla bussar tillgängliga. Konkurer och arbetslöshet skulle bli resultatet. Rörelsens motargument var att föreslå en längre tidsram så att tillgänglighet skulle kunna klaras av när t.ex. bussar byttes ut. Detta ledde till att det finns många olika tidsramar inbakade i ADA.

FOKUSERA ALLTID PÅ INDIVIDEN

Utgångspunkten var alltid individen och inte till exempel kostnaden eller byråkratiska svårigheter.

UTSE EN LEDARE SOM RÖRELSEN RESPEKTERAR OCH LITAR PÅ

Kongressledamöter och presidentens representanter behöver en person de kan kommunicera med. De behöver kunna lita på att han eller hon verkligen representerar koalitionen. De behöver veta att överenskommelser kommer att hållas.

Denna ledare måste ha en förståelse för både den politiska och den juridiska processen och kunna förhandla om olika detaljer. (Ledaren för handikapprörelsen angående ADA var DREDF:s Pat Wright.)

IDENTIFIERA OCH UPPMUNTRA KONTAKTER INOM REGERINGEN

The National Council on Disability (NCD), en mindre federal myndighet, hade först skrivit ADA och överlämnat den till kongressen och presidenten. NCD:s medlemmar hade utnämnts av den konservativa republikanska presidenten Reagan.

När förslaget kom till kongressen ville NCD och handikapprörelsen övertyga senatorm Lowell Weicker, en liberal republikan, att presentera förslaget. Weicker valdes för att han var en erfaren kongressledamot inom senatens majoritetsparti, var känd för sitt starka stöd i handikappfrågor och var pappa till ett barn med ett psykiskt funktionshin-

Personer med direkta erfarenheter förstår att människor med funkti- onshinder inte är andra klassens medborgare.

der. I representanthuset fokuserade man på Tony Coelho, en erfaren och ledande medlem av majoritetspartiet (demokraterna). Coelho var också känd för att ha drivit handikappfrågor. Han var själv epileptiker som hade tydliga egna upplevelser av diskriminering p.g.a. funktionshinder.

Dessa två presenterade lagförslagen i april 1988. De samarbetade och diskuterade med handikapprörelsen om strategier för att driva frågan framåt.

Man behövde inte övertyga dem eller utbilda dem angående diskriminering av personer med funktionshinder. För dem var ADA en personlig prioritet och inte en i mängden av olika frågor.

Några månader senare uppstod det problem eftersom Weicker förlorade valet till senaten och Coelho avgick. Då behövde man nya företrädare. Innan Coelho avgick hade han frågat Steny Hoyer, en demokrat från Maryland, om han kunde överta ledningen angående ADA. Hoyers fru hade ett funktionshinder och därmed var han väl insatt i diskrimineringsfrågan. I senaten blev det Tom Harkin demokrat från Iowa, och Edward Kennedy, demokrat från Massachusetts, som tog ledningen.

Även de hade haft nära kontakter med funktionshinder i sina familjer och hade nyckelpositioner i senaten. Kennedy var dessutom känd för sitt stöd i antidiskrimineringsfrågor sedan många år.

Återigen hade handikapprörelsen representanter som drev ADA som en personlig prioritet.

George Bush vann presidentvalet i november 1988. Under valkampanjen hade handikapprörelsen utverkat ett löfte från honom; att han skulle stödja en lag om rättigheter och funktionshinder om han vann. Under januari 1989 förklarade han att han skulle stödja en lag som liknade ADA. Bush utnämnde flera nyckelpersoner till regeringen från handikapprörelsen, bland andra Evan Kemp som blev ordförande för the Equal Employment Opportunity Commission (ungefär lika-behandlingskommissionen). Hans justitieminister, som var far till ett barn med funktionshinder, förklarade sitt stöd för

lagen nästan direkt.

Handikapprörelsen utvecklade kontakter hos både demokraterna och republikanerna, och inom kongressen och regeringskansliet. Strategin var att fokusera på individer som själva hade funktionshinder eller hade haft andra personliga kontakter med funktionshinder. Tanken var att personer med direkta erfarenheter förstår eller borde ha lättare att förstå att människor med funktionshinder inte är, och inte ska vara, andra klassens medborgare.

ORGANISERA, UTVECKLA STRATEGIN OCH AGERA

Handikapprörelsen visste att det fanns ett massivt arbete framför dem vad gällde utformningen och antagandet av lagen. Den enda liknande fråga som drivits förut var när medborgarrättslagen skulle antas 1964. Därmed var det dags att mobilisera styrkorna.

Koalitionen som hade byggts upp började träffas en gång i veckan i Washington, vanligtvis ca 80–100 personer. De analyserade hur långt lagen hade kommit, vilka problem som hade uppstått och vilka strategier som behövdes för att flytta förslaget framåt.

JURISTERNA

Koalitionen hade en grupp jurister som arbetade med lagstiftningsförslag och analyser av motförslag. Denna grupp leddes av Arlene Mayerson, en jurist från DREDF och Chai Feldblum, en jurist från ACLU (föreningen för medborgarrätt American Civil Liberties Union). Mayerson hade lång erfarenhet av arbete med juridiska frågor som berörde funktionshindrades rättigheter. Även de andra juristerna kom från organisationer med en direkt koppling till handikappfrågor. Dessutom hade de kontakt med andra experter som kunde hjälpa till när olika frågor kom upp.

LOBBYGRUPPEN

Liz Savage från epileptikerföreningen ledde lobbygruppen. Den bröts ner i olika lag som representerade olika segment av handikapprörelsen. Dessa lag träffade

Savage i princip dagligen. De kunde snabbt ta kontakt med olika politiker och tjänstemän för att utbilda eller lämna information om en viss fråga eller för att uppmuntra ett visst ställningstagande. De höll också i kontakterna med gräsrotterna ute i landet.

JURISTERNA

För medborgarrättsrörelsen har kontakterna med massmedia alltid varit en viktig del av lagstiftningsstrategin. Så var det inte med ADA. Inledningsvis saknades en massmediestrategi vilket innebar att många negativa artiklar skrevs utan något bemötande. Detta började hota stödet i kongressen.

För att motverka denna trend ställde rörelsen ett krav på tystnad från dem som man förhandlade med. Alla parter kom överens om att massmedias frågor skulle besvaras med att man inte kunde säga något eftersom förhandlingar pågick. Strategin lyckades stoppa många av de negativa och spekulativa artiklar som hade cirkulerat.

DIREKTAKTIONER OCH PÅVERKAN EN NÖDVÄNDIG DEL AV STRATEGIN

En framgångsrik strategi kräver ofta direkta aktioner. Aktivisterna inom rörel-

sen engagerades för ett samarbete. Det är svårare för en politiker att säga nej till väljare med funktionshinder hemifrån än att säga nej till en kostymklädd Washingtonlobbyist. När man ville understryka en idé för kongressen eller presidenten, kallade man på aktivisterna. När förhandlingarna blev för utdragna kunde man anordna en demonstration med funktionshindrade i Washington utanför Vita Huset eller utanför kongressen. Olika aktioner kunde engagera hundratals människor med funktionshinder. Vissa kedjade fast sig vid kongresshuset och vägrade lämna platsen. Andra lämnade sina rullstolar och drog sig uppför kongressens stora trappa. Här blev det viktigt att aktioner kom när de kunde påverka viktiga delar av förhandlingarna. Massmediestrategin ovan spelade en viktig roll här.

Dessa aktiviteter stärkte stödet för rörelsen och därmed för lagen. Dessa märkliga demonstrationer visade och övertygade kongressens ledamöter att ADA var något som allmänheten brydde sig om, både i Washington och därhemma där väljarna fanns.

RIKTAD INFORMATION

Information måste riktas på olika sätt beroende på målgruppen man vill nå. Kon-

gressledamöter har helt andra perspektiv och motiv jämfört med gräsrotsaktivister eller näringsidkare.

För gräsrotterna handlade det om empowerment (egenmakt). Du har rätt att vara en del av samhället. Om denna lag inte antas betyder det att ditt land behandlar dig som en andra klassens medborgare.

För den konservativa presidenten lyftes en annan tanke fram: Människor med funktionshinder vill arbeta så att de blir skattebetalande medborgare. När de inte arbetar är de beroende av skattepengar för stöd. Denna lag är bra för landets ekonomi.

För kongressen handlade det om jämlikhet. Många andra antidiskrimineringslagar hade antagits av kongressen och de hade ett ansvar för att se till att alla behandlades lika. Alla medborgare ska behandlas lika. Funktionshindrade förtjänar samma skydd mot diskriminering som andra skyddade grupper såsom kvinnor och etniska minoriteter.

För näringslivet handlade det om att lugna näringsidkares rädsla. I 15 år hade de redan levt med en lag som förbjöd diskriminering av funktionshindrade vad gäller alla företag som mottar federala medel. Under denna period var det inget

Succéfilmen "INBLiCK"

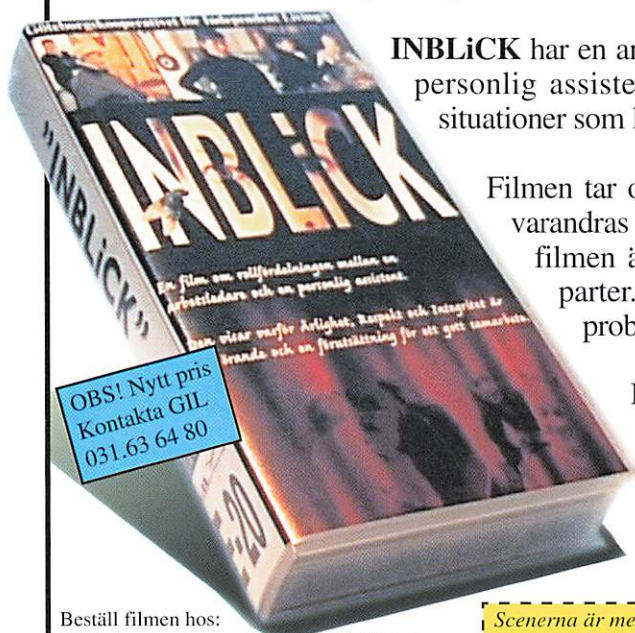
Här har Ni chansen till en Bra, Uppskattad, Rolig, Allvarlig och Tydlig film om personlig assistans, utmärkt som utbildningskomplement till arbetsledare och personliga assistenter.

INBLiCK har en anställningsintervju mellan en arbetsledare och en sökande till personlig assistent som utgångsläge. Detta kompletteras med iscensatta situationer som lättare kan demonstrera vad de olika rollerna handlar om.

Filmen tar också upp situationer som kan inträffa om man inte beaktar varandras Respekt och Integritet som brukare och assistent. Syftet med filmen är att öka samförståndet och rollfördelningen mellan dessa parter. Förhoppningsvis kan dess exempel medverka till att lösa problem i situationer när man inte förstår varandra.

Filmen tar också upp vanliga arbetssituationer i yrket, då intresse för detta visas hos sökande till personliga assistenter.

Utmärkt komplement till funktionshindrade arbetsledare i allmänhet eftersom bilden oftast är effektivare än ordet.

Beställ filmen hos:
GIL Stampgatan 15, 416 64 Göteborg
Fax: 031-15 18 08, www.gil.org

Scenerna är medvetet övertydliga
i syfte att locka till skratt –
men också eftertänksamhet.

GIL
Göteborgskooperativet för Independent Living®

företag som hade gått i konkurs eller upplevt ekonomiska problem med anledning av denna lag. ADA skulle endast förlänga det nuvarande skyddet till andra delar av den privata sektorn. Den ökande skattebördan framfördes också. Om fler funktionshindrade kom ut på arbetsmarknaden skulle detta i längden innebära att mindre skattemedel betalades ut i bidrag. ADA skulle också innebära fler kunder för näringslivet när affärer och transporter blev mer tillgängliga.

För de mer etablerade medborgarrättsgrupper förklarade man att detta var det senaste sättet att garantera allas lika rätt. Kvinnor och olika etniska och religiösa minoriteter har också funktionshinder. Vår fråga är er fråga.

HANTERING AV MOTSTÅNDET

Det starkaste motståndet kom från transportindustrin. Det hävdades att kostnaden skulle bli för stor. Handikapprörelsen kunde i sin tur hänvisa till olika områden som hade tillgängliga transporter för att förklara att en bred tillgänglighet var billigare än skapande av särskilda transportsystem för funktionshindrade. Till slut var man även tvungen att godta vissa kompromisser.

Det fanns också motstånd relaterat till hälsoförsäkringar. Ursprungsförslaget förbjöd diskriminering när det gäller förmedling av hälsoförsäkringar. Men detta förbud togs bort tidigt i processen eftersom denna fråga kunde ha hotat hela lagen. Det ansågs att det var bättre att få igenom tillgänglighet på många andra områden än att ta risken att förlora allt.

Småföretagarna förde fram risken att många skulle tvingas i konkurs. Lagen

var otydlig och vag och borde innehålla en maxkostnad för tillgänglighets- och anpassningåtgärder. Handikapprörelsen svarade med en tydligare fokus på vilka principer som skulle gälla. Med hänsyn till dessa principer skulle till exempel en liten mataffär inte kunna påtvingas samma kostnadsnivå som ett stort aktiebolag.

Det fanns även motstånd från andra sektorer. Filmindustrin var t. ex. rädd att den skulle tvingas texta alla filmer. Näringslivet ville inte att människor med psykiska funktionshinder skulle omfattas. Arbetsgivare ville inte ha nya restriktioner i deras rätt att anställa och avskeda. Kyrkor ville inte omfattas överhuvudtaget av lagen med hänsyn till religionsfriheten. I processens slutskede kom det en direktattack från restauranglobbyn som hotade den interna principen om att alla funktionshindrade grupper skulle omfattas. Lobbyen sa att restaurangerna inte borde tvingas anställa människor med HIV/AIDS eftersom viruset kunde överföras till kunderna. Det fanns inget vetenskapligt stöd för påståendet.

Här ställde handikapprörelsen upp solidariskt. Det framfördes att rörelsen hellre skulle låta lagförslaget dö innan de skulle exkludera någon från lagens skydd. Till slut utverkades en kompromiss om en vetenskaplig studie av frågan.

MAN SKA VETA NÄR DET ÄR DAGS ATT SPELA OCH NÄR MAN SKA LÄGGA SIG

När det gäller lagstiftning måste man veta när det är dags att kompromissa och när man ska avvakta ett bättre förslag. Som ledare för förhandlingarna var det viktigt att Pat Wright hade en utvecklad känsla i denna fråga. Enligt henne är det delvis

en fråga om kunskaper, erfarenheter och fingertoppskänsla. Hon hade lärt sig att läsa av sådana situationer under de många år hon hade jobbat just med dessa frågor. Enligt henne måste man kunna sakfrågan och motståndaren, men också ha en känsla för hur det står till med de egna. Man måste också veta hur man kommer runt en alltför tung motpart, eller hur man går över hans huvud.

PAUL LAPPALAINEN, JD, JK

SLUTSATS

Att driva fram en lag är en lång och komplicerad process som involverar många aktörer från många olika sektorer. Det finns inget recept som garanterar att en lag ska antas. Å andra sidan finns det mycket erfarenhet som kan vara av intresse för liknande processer runtom i världen. Lärdomarna som kan dras från processen som ledde till ADA i USA kan förhoppningsvis vara till nytta för människor i andra länder som söker att reformera sina lagar för att främja likabehandling och självständighet för människor med funktionshinder.

Foto: Kent Hallgren, Bildkällan

Rosor till TV2:s Granskning

TV2:s undersökande program Granskning gjorde nyligen ett mycket bra inslag om situationen för oss som lever med personlig assistans. Den största hotbilden mot denna "Århundradets handikappreform" är ju just nu rekryteringsläget när det gäller assistenter. STILETTEN konstaterar än en gång att värdet av städning ställs högre än människors möjlighet till ett liv på lika villkor.

Socialdepartementet betalar ett städbolag 207 kronor per timme för att under "billig" kontorstid få sina lokaler städade medan ett företag som ordnar personlig assistans är begränsat till en schablonersättning på 183 kronor. Denna ersättning ska då inrymma extremt mycket arbete på "dyr" OB-tid. RED*

Den 30 april, på Valborgsmässoafton lägger Socialstyrelsen fram sitt andra förslag till handlingsplan för "Övergång till individbaserad statistik över vård och omsorg om äldre och personer med funktionshinder".

STILETTEN har ringt runt till de sju riksdagspartiernas företrädare i socialutskottet, endast två kände till förslaget.

Det var för mer än ett år sen, i mars i fjol som Socialstyrelsen nedkom med sin första handlingsplan för "Övergång till individbaserad statistik över vård och omsorg om äldre och personer med funktionshinder". Planen gäller 350.000 personer. Att skapa detta jätteregester idag är olagligt. För att kunna genomföra det måste flera grundläggande lagar bli om sekretess ändras.

Tanken var att en försöksverksamhet skulle starta redan i vår i ett tiotal kommuner. Så blir det nu inte.

Jan Freese, tidigare chef för Datainspektionen och ordförande i 2000-delegationen, har uttalat mycket hård kritik mot det tidigare framlagda förslaget.

– Socialstyrelsens förslag om individbaserad statistik är en skam. Det är tillbaka till 60-talet och någon slags social ingenjörskonst... Det är en riktig science fiction historia där man ständigt har sin PC direkt uppkopplad till Myndigheten för att få rätt dos albyl, vare sig man vill eller inte, sa Jan Freese i Stiletten 2/00.

Samtidigt deklarerar socialstyrelsens chef Kerstin Wigzell, att hon vill att registret genomförs.

– För att kunna bli bättre måste vi kunna följa vårdkedjorna genom att bl.a. bygga på statistik, där man kan se vilka insatser som gjorts och för vem. Då behöver man kunna följa en individ. Jag ser det också som en maktfråga för den enskilde.

På frågan "Hur kan du vara säker på att informationen ligger säkert på Socialstyrelsen?" svarade hon i Stiletten 4/00:

– Man kan aldrig vara hundra procentigt säker. Men vi har inte sett något missbruk. Jag tror att det är mera uppgifter som går vilse genom att finnas på papper på skrivbord.

Socialstyrelsens nya förslag till handlingsplan skulle ha lämnats till socialdepartementet den sista februari, men

Socialstyrelsen blev inte klar i tid och bad om förlängning i två månader.

– Det är många frågor som ska besvaras och så tar samrådet med handikapporganisationerna tid, förklarar Barbro Loogna, projektledare vid Socialstyrelsens statistikenhet som utarbetat förslaget i samråd med Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet och Socialvetenskapliga Forskningsrådet, SFR.

Det är Handikappförbundens Samarbetsorgan, HSO, som har två representanter, en från DHR och en från RSMH, som enligt Loogna gjort att arbetet dragit ut på tiden. Samtidigt var det just handikapp- och pensionärsorganisationerna som inte ens var med när första förslaget till handlingsplanen utformades. HSO har för övrigt sagt sig vara emot förslaget,

så har jag inte hunnit ta del av detta överhuvudtaget.

Kenneth Johansson (c) tycker att det är väldigt viktigt att man tänker över hur man ska hantera så känsliga uppgifter som det handlar om i det nya registret, så att de inte blir integritetskränkande. Han har också diskuterat detta med en enskild tjänsteman på Socialstyrelsen när det gällde abortregistret, som debatterades i höstas.

Det här nya jätteregetret avsågs ju inte vara integritetskränkande. Det var bra att man stoppade det första förslaget. Genom att Socialstyrelsen lyssnade på kritiken fick de tillbaka handlingsplanen. Det visar också att det var väl värt att gå igenom materialet en gång till. Den nya handlingsplanen ska vi granska ytterst nog, lovar Kenneth Johansson.

Berörda politiker vet ingenting om skandalregistret och processen går vidare som om ingenting hade hänt

AV HOLGER NILÉN, FRILANSJOURNALIST

som man anser kan användas i besparingssyfte tväremot medlemmarnas intressen (se Stiletten 4/00).

Kunskaperna om Socialstyrelsens förslag till handlingsplan är så gott som inga bland politikerna. Stiletten har ringt runt till riksdagspartiernas företrädare i socialutskottet. Endast två kände överhuvudtaget till förslaget.

Cathrine Persson (s), Rolf Olsson (v), Cathrine Pålsson (kd) säger unisont att de ingenting vet och därför inte kan ge någon kommentar.

Thomas Julin (mp) har heller aldrig hört talas om förslaget:

– När vi väl får materialet ska vi också se till att Handikappförbunden verkligen får säga sitt. Men jag måste vara uppriktig, för det ska man ju vara. Jag känner inte till detta alls.

Kerstin Heinemann (fp) säger först att hon läst om frågan i media, men inte mer.

– Vi har en massa ärenden i riksdagen som vi jobbar med. En sådan här utredning i ett förberedande stadier får vi inte automatiskt. Ska jag vara uppriktig

Den mest insatta av alla är Leif Carlsson (m), som också är ledamot av Socialstyrelsens styrelse. Hans arbete i Socialstyrelsen förklarar kanske att han vet mera än andra.

– Den typen av register som Socialstyrelsen nu föreslår riskerar att vara integritetskränkande. Det var bra att den första versionen tillbakavisades. Då blev man medveten om att man måste tänka noggrannare över hur hälso- och dataregister och läkemedelsregister ska utformas i förhållande till integritetsskyddet.

– Hur ska man bedöma forskningsintressen som kan leda till bättre behandling mot säkerhetsintressen och mot den personliga integriteten? För att förändra en behandling kan det behövas individanknytning. Men de som inte kan svara för sig själva ska inte ingå i registret. Alla måste ge sitt personliga tillstånd. Försöker man göra något annat blir det fel. För att få kvalificerad information behövs ett kvalificerat samtycke av dem som ska ingå i registret, betonar Leif Carlsson.

Independent Living-rörelsen:
Lägg ner skiten!! Vi vägrar att bli registrerade!!

anpassarna

(fd AmuGruppen)

Öppnar dörren till nya möjligheter för Dig med speciella behov, och erbjuder:

Fordonsanpassning:

allt från rattspinnare till Joystickstyrning

Arbetsplatsanpassningar:

inom industri och transportnäring

Anpassade bilar:

för körkortsutbildning och trafiklektioner vid trafikskolan Körkort-Handikapp inklusive elevhotell.

Tillgång till trafikövningsområde:

för tester, trafikövningar och säkerhetskörningar.

Körkort Handikapp

anpassarna

SUNNÉRIUS AB

tel 0225-144 73 fax 0225-159 92
Damastvägen 5A, 776 36 Hedemora

tel 0225-152 04 fax 0225-157 20
Box 152, 776 23 Hedemora

Hemsida: www.anpassarna.com

OLMED

Fot & Sko Specialisten

Skobutiken för Dig med fot- & skopproblem

Vi hjälper Dig med val av bekväma skor och inlägg. Vårt skosortiment består av noggrant utvalda modeller synade av Olmeds egna skotekniker. Du hittar även tillbehör som inlägg, pelotter, strumpor mm. Vi säljer också enklare ortoped-tekniska hjälpmedel.

Här finns våra butiker:

Uppsala, Science Park, 018-56 70 50

Stockholm, Ringvägen 80, 08-658 79 50

OLMED ORTOPEDISKA AB

...på lika villkor

Vid vår folkhögskola har vi kurser för Dig

- med läs- & skrivsvårigheter
- med förvärvad hjärnskada
- med synskada
- med psykiska funktionshinder

Ring eller skriv för mer information!

Kristinehamns Folkhögskola KPS

681 32 KRISTINEHAMN

Tel 0550-392 50 www.kps.liv.se

Landskapet
i Värmland

HANDIKAPPANPASSNING i Bålsta

Vi anpassar och utrustar din bil efter dina önskemål och behov.

Tel. 0171-583 50. 070-576 17 44

Fax. 0171-570 66

Helgövägen 1, 746 30 Bålsta

Bilar med möjligheter!

Chrysler Voyager, Ford Windstar

Vi skräddarsyr
en bil
till dig!

HEDEMORA ANPASSNING AB
Specialister på anpassning av fordon för handikappade
www.hedanpass.se

tel: 0225-77 40 00
e-mail:
inform@hedanpass.se

Det är vi som

HANDIKAPPANPASSAR

din bil...

INREDNINGSSPECIALISTEN FÖR BIL & BÅT

BIL & MARIN TEXTIL

Låsblecksg 2, 589 41 Linköping Tel 013- 16 16 90

*Hjälp tullen stoppa
narkotikan vid gränsen*

NARKOTIKATIPSET

RING 112

Om du ser eller hör något misstänkt

Personlig assistent

Ett jobb med flexibilitet och variation

I dag kan nästan vem som helst ratta ett långtradarekipage. Myten om landsvägsriddaren kan avskrivas. En kvinna i rullstol, långtradarchaufför och brukare av personlig assistans, skulle faktiskt kunna vara din arbetsgivare.

Yrket personlig assistent kan ha många ansikten. Chansen att din arbetsgivare är långtradarchaufför är kanske liten, men de 140 arbetsplatser som GIL erbjuder, ger Dig bra valmöjligheter.

I GIL är det nämligen en av våra 140 användare av personlig assistans som leder dig i arbetet. Det är också arbetsledarens vardag, arbete och fritid du delar. Denne väljer sina assistenter och det unika i detta yrke är att även Du som assistent väljer Din chef.

Anställningsintervjun och den följande provtiden avgör om Du och Din arbetsledare ska trivas tillsammans. Gör ni det så gratulerar vi Dig till ett lyckat yrkesval. Den flexibilitet och de möjligheter till variationer som skiljer assistansyrket från sjukvård och hemtjänst är uppskattad av många.

Lönerna tävlar också väl med löner inom vård och hemtjänst. Om veckoslut och kvällsarbete passar Dig är möjligheterna till en förhållandevis bra lön stora. Kommunal har en egen fackklubb på GIL där Du kan få råd och stöd i vissa frågor.

GIL, Göteborgskooperativet för Independent Living ägs och styrs, utan vinstintresse av medlemmarna själva. Endast eget behov av personlig assistans berättigar till medlemsskap. Alternativt kan man få serviceavtal. GIL är arbetsgivare och erbjuder löne- och annan administration. GIL erbjuder dessutom arbetsledarutbildning men också kamrattstöd och introduktion för assistenter.

IL, Independent Living är en internationell medborgarrättsrörelse som arbetar för lika rättigheter för människor med funktionshinder. IL är den ideologiska grund som GIL-köoperativet utgår från och den går till stor del ut på att människor med funktionshinder ska ha makten över sina egna liv.

GIL
Göteborgskooperativet för Independent Living®

ÖPPET HUS

Tisdags- och torsdagskvällar kl 18-20 är det öppet hus med film, kaffe och snack. Du får träffa assistenter och arbetsledare. Plats: GIL:s lokaler på Stampgatan 15. Tel: 031-63 64 80, fax: 031-15 18 08, e-post: kontor@gil.org

Förverkliga dina drömmar!

Att själv kunna bestämma vart vi vill åka och att välja när det ska ske är en frihet vi oftast tar för given.

När ett funktionshinder sätter stopp för dagliga självklarheter, kan det vara svårt att acceptera. Det är omöjligt att gå till affären, ta bussen till jobbet, åka bil till dagis eller cykla till skolan. Vi måste söka efter nya lösningar på problemen i ett liv där förutsättningarna kanske ständigt förändras. Glädjen blir stor när vi upptäcker att det faktiskt finns otroligt praktiska och tekniska lösningar som passar de flesta handikapp. Det finns anpassningar vi inte visste fanns och lösningar som ger oss självbestämmandet åter. Frihet att själv få välja är glädje i vår vardag.

Redan 1967 formulerade Permobil grundare Per Uddén Permobilfilosofin "att varje handikappad har rätt att få sitt handikapp så vitt som möjligt kompenseras av hjälpmedel med samma tekniska standard som dem vi alla använder oss av i vår vardagsvärld".

Permobilstiftelsen är som ideell ägare av Permobil koncernen fortfarande aktiv i forskning och utveckling. I Sverige har vi haft en positiv politisk utveckling när det gäller hjälpmedel och anpassning för funktionshindrade. Ingen med hjälpmedelsbehov behöver betala särskilt mycket i de flesta fall ingenting alls. En rättighet vi ska värna om att få behålla.

Alla har vi drömmar att förverkliga.

Drömmen om att anpassa en mindre bil som kunde tillfredsställa många olika behov har funnits länge. Bilen skulle vara så billig att köpa och så billig att köra att de flesta kunde ha råd med den. Säker och rymlig skulle den dessutom vara med tillräckligt stort utrymme för att transportera en rullstol med en person sittandes i under färden.

Permobil Autotech har genom att anpassa dynamiska Renault Kangoo förverkligat drömmen om en bil som passar för många olika rullstolar. Bilen har de förutsättningar som krävs för ett lyckat resultat.

Ett barn med funktionshinder som blivit för tungt att lyfta kan sitta kvar i sin elrullstol och själv köra in i bilen. Till skillnad från i färdtjänstbussen finns ett rullstolslås att låsa fast stolen i. Barnets föräldrar skulle dessutom slippa få ont i ryggen, eftersom de inte behöver lyfta barnet från rullstolen till bilstolen med felaktig lyftställning.

Olle skulle kunna åka och fiska med sin kompis och åka hem först när det slutat nappa.

Vill Ulla ta med sig el-mopeden till landet går det utmärkt. Även Anders kan ta med sig uterullstolen Trax på semestern. Vill morfar, som sitter i rullstol efter en olycka, alltid följa med till affären och köpa tidning går det enkelt att ordna. Det finns remmar för snabb och säker fastsättning.

Drömmen om att göra Kangoon tillgänglig för så många funktionshindrade som möjligt, finns kvar. Visst är färdtjänsten bra på många sätt, om den kommer, när den kommer och om det inte blir någon samåkning. Tanken att landets kommuner, kooperativ, sjukhem m.fl. upptäcker möjligheten att köpa in och hyra eller låna ut en bil till dem som så önskar är fantastisk och ändå realistisk. Samhällsekonomiskt skulle det säkerligen vara försvarbart och ur livskvalitativ synvinkel helt enastående. Det måste inte vara nödvändigt att äga en bil för att få åka vart vi vill, när vi vill och med vem vi vill.

Text: Franciska Darnell

Foto: Tomas Södergren

Åk vart Du vill !

Med vem Du vill !

När Du vill !

Bilglädje för ALLA!

Individuell anpassning av ALLA biltyper.
Tag kontakt med oss!

Permobil Autotech AB
www.permobil.se/autotech

Timrå

Simon Bergström
Börje Winberg
Tel: 060-59 59 00

Stockholm

Peter Nydahl
Tel: 08-747 78 40
Mobil: 070-590 91 72

Jönköping

Peter Nydahl
Tel: 036-37 17 99
Mobil: 070-590 91 72

Borås

Karl-Magnus Öjersson
Tel: 033-13 16 34

I Amsterdam väntade en obehaglig överraskning som fyllde dem med skräck
En autentisk roadstory berättad av
en person som kör rullstol

Foto: Joseph Rodriguez, MIRA

Barcelona

Fyra personer gav sig ut på en resa. En femte tillkom på vägen. De hade olika nationalitet och bakgrund men för tillfället ett gemensamt mål – Barcelona. Resan blev en thriller och kunde ha slutat riktigt illa.

Vi har valt att publicera detta vittnesmål för att visa hur utsatt man kan vara som funktionshindrad och utan personlig assistans.

Foto: Mikael Andersson, MIRA

Foto: Roger Stenberg, MIRA

Efter trettondagsafton börjar alltid semmelperioden i ateljén. Det är nämligen så att det ligger ett fik alldeles i närheten. Dom är helt enkelt gudomliga, det är därför.

Björne äter alltid två, och börjar alltid fisa när han har ätit nummer två. Nisse köper alltid fel, på fel ställe. På sätt och vis är det katastrof för ingen äter dom. Ingen vill ha dom för dom är vämjeliga.

Det är efter ett sånt tillfälle som jag och Oscar sitter kvar i fikarummet när de andra gått.

Oscar är chilensare, och han brukar dricka mate i kalebass, i ett sugrör som han gjort av silvermynt i fängelset i Santiago. Man fyller kalebassen med teblad och håller hett vatten på.

Jag har lärt känna Oscar och hans familj lite. Vi har druckit vin tillsammans och jag har sovit över där flera gånger. Jag brukar reagera på att hans barn har CocaCola-reklam på sina tröjor. Jag får inte ihop det. CocaCola är ju symbolen för imperialism och Oscar är ju politisk flykting på vänsterkanten.

Vi har lärt känna varann så mycket att jag har upptäckt att Oscar har hunnit bli svensk. Det avslöjar han när han visar upp

en systempåse klockan fem i sex, utanför systembolaget på Folkungagatan. Jag påpekar det för honom och det förlåter han mig aldrig.

Efter semlorna i fikarummet dröjer Oscar och jag som sagt oss kvar den dan och han berättar om en idé han har.

Han vill resa till Barcelona. Skaffa sig ett hus och en liten gård. Där nere talar folk åtminstone spanska. Det vet han andra som har gjort, köpt hus där nere. Han känner många som flyttat dit och är övertygad om att vi skulle kunna bo hos dom och leva billigt under tiden vi söker.

Jag blir nyfiken. Jag har nyligen gjort en bilresa med två tidigare ateljémedlemmar genom Europa till Italien. Den var till stor del finansierad av bidrag för vårdare, eftersom jag sitter i rullstol. Jag sa att vi skulle kunna finansiera en sån resa igen.

Oscar tänder direkt. Han förklarar dock samtidigt med eftertryck att resan inte kommer bli någon vanlig turistresa. Det handlar om honom och hans familjs framtid. Tiden där nere ska användas till att titta på hus och gårdar och prata med mäklare.

Jag tycker det låter spännande.

Jag vill följa honom i hans "jakt på sina rötter". Dessutom kan vi ju bo och leva billigt där.

Några veckor har gått. Vi sitter på avenyn i Göteborg och färjan till Amsterdam ska gå om en timme. Det är jag och Oscar, Nina och Chico. Chico är Oscars gamla polare från Chile. Han har samma mål som Oscar med resan. Nina är en gammal vän till mig. Hon längtar efter sol och vill ut och resa.

Vi diskuterar reskassan. Jag föreslår naivt att vi ska använda bidragsdelen till resan tur och retur, och i övrigt slå ihop våra påsar, och därmed slippa allt käbbel om pengar. Stora utgifter kan diskuteras.

Oscar backar direkt.

Vi följer Palle, en tidigare medlem i ateljén, numera bosatt i Göteborg. Genom en halsbrytande cykeltur visar han att han redan är hemmastadd i den nya stan och guidar oss till färjan.

Halv åtta på kvällen dagen efter rullar vi ut på kontinenten. Det är början på resan.

Paris är målet för natten och vi lämnar Amsterdams centrum för en snabb måltid i en förort utmed vägen, magarna skriker!

Vi frågar efter menyn på en blandning av dålig gymnasietytyska, spanska och svenska, men ägarinnan skiner upp och meddelar att hon minsann drivit restaurang i Gävle i nästan tio år.

Färden går, via en ofrivillig rundtur på Rotterdams snurriga motorvägskrans och genom ett mörkt snabbt förbiillande Belgien, vidare mot den franska primadonnan Paris.

Vi räknar med att vara framme runt tvåtiden på natten.

Oscar visar plötsligt en ny och oväntad sida av sig själv. Ett bitande förakt mot Sverige, svenskar och allt svenskt. Det blir tjatigt, tråkigt och lite illavarslande.

Jag har kört vilse i Paris oändliga förorter förut, och därför frågar jag om Oscar verkligen har tagit reda på vägen.

Det är meningen att vi ska sova över hos en fransman som är gift med hans svenska svägerska.

Halv tio på morgonen, efter fjorton timmar sitter jag fortfarande vid ratten. Nina klagar och vill köra, men jag förklarar hennes en månad gamla körkort ogiltigt.

I 120 kilometers hastighet genom morgonrusningen, gravt sömnberusad jagar jag en välvillig bilburen parisare mot den eftersökta förorten, och en härlig säng.

Väl där bland stojande barn och ett otal passerande vuxna försöker jag med sömn reparera skadan efter resans första mardrömslika etapp.

Det blir mat och vin och glad stämning, och dagen därpå går färden vidare på "Autoroute de la soleil", solens motorväg, mot franska rivieran.

Vi ser katedralen i Chartres stolta spiror på avstånd. På den smutsiga, fula genomfarten i Lyon är jag trött och håller på att förlora herraväldet över bilen vid sidan av en långtradare. Men ingen märker något.

Vi når Rivieran. De fasadbelysta bergen avtecknar sig verklighetsfrämmande mot den kolsvarta himlen. Bland pärlbandet av turistorter hittar vi vår destination och tumlar uttröttade in i en främmande lyxlägenhet vid tvåtiden på natten.

Pascal, vår värd i Paris, som nu är med på resan, och som även fungerar som indirekt värd på rivieran, snokar vant upp ägarens barskåp och femmans pastich får oss sakta att landa.

Klockan tolv dagen efter dyker äga-

ren upp. Han har jobbat hela natten på diskotek.

Jag vaknar i barnkammaren med kläderna på. Toaletten är för trång.

Jag har 200 mils bilkörning på fyra dagar i ryggen. Vi har redan träffat mycket människor. Mitt samlade jag befinner sig någonstans utanför Mariestad.

Mötet mellan Pascal och vår tillfällige värd blir glatt. Oscar deltar ivrigt i diskussionen som sker på franska och han infläkar då och då en förklarande kommentar på spanska till Chico.

Nina och jag känner oss utanför. Allmänt omtumlade och ur stånd att ta initiativ, men så är vi ju också gäster på vår egen resa.

Det högljudda och uppsluppna samtalet avtar, det är uppbrott på gång och Oscar meddelar kort att vi ska till stranden.

Det visar sig att vi ska äta lunch i en restaurang som praktiskt taget ligger i Medelhavets vågor bland badande och solande turister. Restaurangägaren deltar engagerat i de muntliga matförberedelserna – det blir givetvis fisk.

Pascal berättar diskret via Oscar att den trevlige restauratören i trakten allmänt är känd som fascist och polisspion.

Obehagskänslan i magtrakten släpper inte sitt grepp.

De närmaste timmarna blir dock angenäma. En platonsk provensalsk fiskmiddag bestående av en jätteskål med musslor, bläckfisk, bouillabaisse med alla tillbehör och hel kokt fisk serveras. Allt i hop ledsagas av ett utsökt rosévin och avrundas med kaffe och konjak.

Pascal ska nu ta kontakt med sin syster. Vi blir därför sittande på restaurangen ett tag och det är då jag lyckas skrämma slag på polisspionen. Högröd i ansiktet och med tydlig avsmak tar han emot min beställning på ytterligare en femma. Efter maten!

Pascal återkommer och diskussionen vidtar åter på franska och spanska. Oscar meddelar återigen kort att det är dags för avfärd. Med bilen!

Jag invänder givetvis och påminner om vad jag sagt om den saken tidigare. Alla borde ju förstå att jag är en fullkomligt livsfarlig bilförare vid det laget.

Samtalet fortsätter hätskt på franska och spanska och Oscar kommer med ny information:

Alla tycker att jag är en feg sopprot som inte vågar köra efter några glas vin. Här gäller inga svenska regler. Och förresten, hur har jag tänkt mig att vi ska

komma från platsen och hem till Pascals syrra?

Det hela är en provokation och en klar upptrappning av det tjatiga resonemanget om dumma och tråkiga svenskar.

Bortsett från det, det sista är ju sant. Hur ska vi komma därifrån? Jag fogar mig och sätter mig vid ratten. Det känns förvånande nog okej, och efter en och en halv timmes biltur genom sammanväxta badorter anländer vi till Pascals syster.

Puh! En stund att hämta sig.

Systemen och hennes man äger en vingård eller rättare sagt en vinfabrik i närheten, och deras villa ligger lite undgängt från det brusande turistlivet.

Eftermiddagen flyter behagligt långsamt fram. Vi får duscha och skaka bort resandet ett tag. Det finns vindruvor i trädgården, katten spinner och ende sonen spelar fordrande upp hela sitt skivarkiv med kommentarer – på franska.

Eftermiddagen blir sen. Det dukas fram kaffe med avec och pastich. Stämningen är behaglig och hemtrevlig, men språket är en barriär. Nina och jag har ändå en möjlighet att återta våra mänskliga jag och vinner snabbt värdparets förtroende.

Oscar fortsätter däremot sin anti-svenskt-propaganda, vilket blir mer och mer absurt ju längre kvällen framskrider.

Middagen denna märkliga dag i Provence, serveras elegant av värdinnan. Hon är placerad mitt i köket vid kortändan av ett långt bord och kan på så sätt sittande samtidigt laga mat och servera den. Det blir givetvis oxfilé à la trakten och som sagt eget vin, både rosé och rött.

Vi äter en utsökt melon till förrätt och vi lär oss blanda grannlandets Gorgonzola med smör till frukten.

Farmor och farfar kommer in med tårta till kaffet. Bordet står med likörer och drycker man aldrig hört talas om och dessutom, världens stolthet, en erigerad glaskuk från Finland, fylld med vodka.

Klockan två mitt i svarta natten bär det av till stranden och alla badar nakna.

Vid hemkomsten serverar Oscar en ny svärbegriplig överraskning. Han insisterar på att visa sina målningar på en diaprojektor.

Jag vet vad det innebär.

Hans måleri handlar om att gestalta den främlingskänsla han bär på i det nya påtvingade landet Sverige. Motiven är kalla ödsliga tunnelbanestationer och förortscentrum, ibland sönderbombade till ruiner.

Värdarna gaspar, ryser och förstår

ingenting. Det gör inte Oscar heller.

Så slutar denna dag i den franska solprovinsen.

Vi skiljs dagen efter som nyfunna vänner. Nästa etappmål blir den spanska metropolen Barcelona.

Men först en avstickare till van Goghs älskade Arles.

Det är svårt att känna efter hur det kunde ha varit då, för den lilla staden är idag en enda stor trafikkarusell. Vi stannar på infarten och äter middag.

Pascal, som den fransman han är, skinner alltid upp så fort vi närmar oss ett bord, ämnat för ätbar eller drickbar njutning.

Han improviserar alltid någon form av sallad, han påvisar alltid de godaste korvarna, han bryter alltid brödet och han visar oss nu, hur man med en liten klick fransk senap kan få den enklaste anrättning att resa sig i givakt.

Mätta lämnar vi Arles och fortsätter motorvägsjakten söderut.

Hettan är outhärdlig, sanden rodnar, men Medelhavet som följer vår färd skänker åtminstone synbar svalka.

Det har hunnit bli mörkt när Barcelonas fattiga förstäder blinkar fram. Vi låter oss planlöst sugas in i världsstadens brusande nattliv. De långa resetapperna har nu blivit rutin. Men varje korsning här, kräver mer än hundra procents koncentration.

Vi parkerar på en mörk bakgata och väntar besked från Oscar. Han är inbegripen i en längre dialog på franska med Pascal.

Nu kommer bomben!

Oscar frågar efter reskassan. Vi ska

bo på hotell. Pascal har inga pengar. Hans bidrag till resan är övernattningarna i Paris och Provence. Plocka fram kassan bara, säger han.

Jag undrar behärskat var alla vännerna i Barcelona finns, men har för länge sedan förstått hur det förhåller sig.

Jag har också sakta förstått att vårt äventyr leds av en fjortonåring på sin första skolresa.

Det där med Pascal är värre. Vi kan ju inte prata med varandra. Hur ska vi reda ut allt det Oscar hittar på?

Pascal väljer naturligt nog Oscar som bundsförvant i det som nu mer börjar likna ett ställningskrig i ett trist, knakande äktenskap.

Nina och jag, fram till nu mest oförstående och överraskade som den ena parten. Och som den andra, en alltmer föraktfull och arrogant Oscar, tillsammans med en till synes bekymmerslös parisbohem. Pascal skakar mest på huvud och axlar åt våra problem. De angår ju inte honom.

Chico håller sig neutral och är för det mesta mycket tyst.

Vi befinner oss i en främmande mångmiljonstads nöjescentrum.

Vi är fem i bilen. Klockan är halv två på natten. Vi är mycket trötta, har ingen stans att sova. Vi är sura på varann. Pengarna har i ett slag börjat tryta och av resans mål finns inget kvar. Vi ska fördriva två veckor i detta tillstånd tillsammans!

Nu som turister!

Det är ändå tryggt att veta att större delen av reskassan ligger i resecheckar. De är svåra att omsätta i kontanter. Det krävs min legitimation.

Jag hävdar tufft att pengarna ska an-

vändas till att föra oss och Volvon från Sverige till Barcelona och åter. Det och inget annat. Allt efter överenskommelse.

Torget som domineras av en liten katedral är tyst och stilla som en landsortsby i Sverige en söndagsförmiddag.

Det befolkas ständigt av två personer. En glassförsäljare i sitt stånd, och en man som bor där på sin bänk. Det kommer sällan någon annan förbi.

Detta idylliska torg, där vi nästan desperat tillbringar de följande dagarna i Barcelona ligger ett kvarter från det skenande livet på Las Ramblas.

Chico har ringt till vårt "hotell". Han har hittat en billig hotellägenhet i Castelle de Felles, en badort ett par mil från Barcelona. Vi får en vägbeskrivning och möter honom.

Nina blir för första gången på resan riktigt glad. Äntligen sol, hav och strand.

Men hon bedrar sig.

Ingen har lust att hänga med, så hon får gå till stranden själv. Efter några timmar åker vi andra ner och hittar en nästan ändlös sandstrand. Så gott som tom på människor – och en besviken Nina.

Chico berättar att han har kollat och sökt upp varenda annonserbjudande han sett i de spanska tidningar han köpt i Sverige.

Överallt är priserna i själva verket både två- och tredubbla. Han har bestämt sig för att resa med tåg den långa vägen till Madrid. Familjen ska möta upp där för vidare sökande.

Vi dricker oss berusade på sangria. Barens rutiga stengolv understryker den kyliga stämningen.

Oscar börjar gråta.

Jag blir förbannad.

Foto: Micke Berg

Torget domineras av en liten katedral. Det är tyst och stilla som en landsortsby i Sverige en söndagsförmiddag.

Det befolkas ständigt av två personer. En glassförsäljare i sitt stånd, och en man som bor där på sin bänk. Det kommer sällan någon förbi. Inte ens för att köpa glass!

Ett idylliskt torg, där vi nästan desperat tillbringar de följande dagarna i Barcelona. Det ligger ett kvarter från det skenande livet på Las Ramblas. Ett torg på gränsen mellan mörkt och ljust.

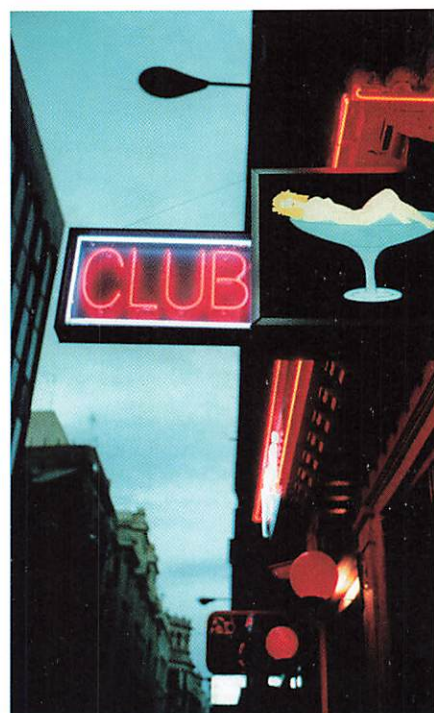

Foto: Mikael Andersson, MIRA

Hur kan han sitta och beklaga den ende i sällskapet som fortfarande försöker göra något konstruktivt, och som dessutom är hans bästa vän.

Chico reser och det är dags för oss att lämna Barcelona. Vi har fortfarande tio dagar att planlöst fördriva i Europa.

Jag ser chansen till att ta initiativet.

Anna, en medlem i ateljen, skulle tillbringa sommaren i Provence.

Hon skulle bo hos en kvinna i en liten bergsby och måla. Tillsammans med sju bröder som var kosacker! Hon sa att hon är förälskad i en av dem. Jag vet inte om historien är sann, men jag har ett telefonnummer och ett besök där kanske kan ändra dödläget något.

Nu är det verkligen jag som styr! Den sena avfärden från Barcelona börjar med en matupplevelse vid sidan om motorvägen och fortsätter mot den poetiska visionen i norr. Timmarna och asfaltsmilen rinner undan. Dagen försvinner vid åttatiden och ljusen i det svarta mörkret är studentmetropolen Aix.

Vi sitter trötta kring ett café-bord utmed huvudgatan. Stämningen är den sämsta tänkbara och Oscar ler hånfullt, när han meddelar att telefonnumret jag lämnade honom inte leder någonstans. Jag envisas ändå med att vi skulle ta oss till byn, där Anna ska bo.

Vägen stiger brant och slingrande genom det kompakta mörkret upp i bergen.

Framme i byn inser till och med jag det lönlösa i vidare sökande. Klockan är tolv, situationen är direkt explosiv, men tröttheten segrar och slutligen somnar

alla fyra sittande i bilen.

Bergslandskapet som breder ut sig i gryningen och den lilla byns pittoreska charm, orkar inte gjuta olja på vågorna. I byns värdshus känner man inte till någon svenska och ännu mindre några kosack-bröder.

Efter en enkel frukost styr vi åter mot Rivieran och Pascals syster.

Oscars ensidiga redogörelse av resan till Barcelona gör stämningen fientlig och Nina och jag blir direkt utfrusna av våra tidigare så generösa värdar.

Vi tar vår tillflykt till havet och de sköljande vågorna. Vi analyserar och ställer oss frågor, vi utbyter bittra kommentarer och sarkasmer. Men stranden ligger öde i vinden och ger inget svar.

Så småningom mognar vårt beslut. Vi måste skilja oss från vårt resällskap. Vi får tillbringa en vecka på egen hand. Det blir svårt, det vet vi, men det måste gå.

Mat är inga problem och sova kan vi göra i bilen, men en tjej tillsammans med en kille i rullstol, med de franska herrtoaletternas hål i golvet och duschar bakom smala dörrar.

Lyckligt ovetande lämnar vi Rivieran mot Paris dagen då parisaren återvänder från semestern. Det blir tvärstopp 20 mil från stan och köerna kryper fram.

Åtskilliga timmar senare dråsar vi återigen utmattade in i Pascals förortslägenhet. Där är de båda svenska systarna med respektive barn fortfarande samlade. Nina och jag blir om möjligt ännu mer utfrysna, men vi får åtminstone stanna över natten.

Lättade lämnar vi konspirationen i det trista förortsdammet. En tung börda är borta, landskapet är ljust och leende.

Den pirrande känslan av upptäckariver som dog någonstans på nedfärden mot Paris återinfinner sig.

Resan tar sin början igen.

Nina lyssnar nyfiken och road på min entusiastiska beskrivning av det första målet för dagen. Katedralen i Chartres med sina sagolikt utformade glasväggar.

En halvtimme senare tornar silhuetten återigen upp sig över slätten, men den här gången åker vi inte förbi.

Dess dominans över den lilla medeltidsbyn vittnar lika mycket om makt och översitteri som om dåtidens skickligaste hantverks och byggkonst.

Vi begapar, fotograferar, skriver vykort och frossar, fortfarande frihetsberusade, i turistdyra bakelser i skuggan av kolossens strävande stenfötter.

Kartan får på måfå styra vår fortsatta färd. Det blir västerut, mot Atlantkusten.

Det böljande lummiga normandiska landskapet tycks rulla oss i sakta dynningar ut mot det mötande havet.

Förbluffade landar vi slutligen i Trouville. Vi har sett korsvirkeshus i Skåne, men här är traditionen, åtminstone som dekoration, genomförd även i de modernaste höghusen. Stan tycks draperad i ett rävspelsmönster i svart, mot en bakgrund av färgglatt lapptäcke.

Är det hela en ovanligt fantasifull dröm eller ett påkostat jätteskämt?

Närmare inpå upptäcker vi att staden är full av kasinon. Den är, får vi veta, parisarnas speciella tummelplats för hazardspelare.

I skymningen begrundar vi tidvattnets verkningar och drar oss sakta ut mot stadens vackra gröna omgivningar för mat och kvällsro.

I framsätet som är vårt vardagsrum, dukar vi upp bröd, ost, skinka, grönsaker, frukt och vin.

Jag har alltid känt en viss dragning till Nina, men aldrig vågat visa det. Nu när vi är ensamma med varandra växer känslorna och med dom osäkerheten. Jag dricker för mycket vin och börjar bete mig klumpigt. Nina blir rädd och förbannad. Hon känner sig till råga på allt sviken av mig också.

Morgonen därpå lyckas jag skamset återvinna en del av hennes förtroende, men händelsen präglar det fortsatta förhållandet mellan oss och vi önskar nu båda helst av allt att denna mardrömslika resa ska få sitt slut.

Atlanten ger Nina möjlighet att göra sig av med resdamm och svett, men trettio meter mjuk vit sandstrand stoppar mig. Nina hämtar skvättar av havet i en plastdunk till en parkeringsplats.

Med halva kroppen hängande ur bilen kan jag åtminstone tvätta mig på överkroppen.

Modstulna och dämpade låter vi dagen långsamt passera utmed Normandies blodsbegjutna stränder.

Lunchen bestående av pain riche och CocaCola äter vi bland bunkrarna, en kvarleva från Hitlers "Festung Europa". Tiden tycks stanna upp, men den unkna vindpusten från det förflutna förmår inte mildra den dallrande hetten.

En affisch på insidan av barens dörr, gör tvåspråkig reklam för sommarens begivenhet. På tyska heter utställningen karaktäristiskt "Die Schlacht von Normandie" och på franska "La bataille de Nor-

mandie".

Bayeux-tapetens idoga historiska väv i staden Caen, vittnar på sitt sätt om detta gränslands blodiga historia. Den lantliga byggnadsstilen däremot skvallrar snarare om samhörighet.

Den kurviga landsvägen stryker under lummiga grenar utmed skrovliga gödseldoftande medeltida husfasader. Vi kunde lika gärna färdas genom Cornwall i grannlandet på andra sidan kanalen.

Det är mycket vackert men solen dalar hastigt ner i havet som blänker till då och då i väster.

Vi äter middag på en vägkrog som till skillnad mot dylika svenska serverar mat.

Efter sömn och frukost letar vi oss inåt landet och slutligen upp på den avgasfyllda pulsådern som leder till Amsterdam.

Vi har nu två övernattningsnätter kvar och mitt behov av en ordentlig dusch blir mer och mer akut. Möjligheten uppenbarar sig på en rastplats på motorvägen någonstans i Belgien.

Det går att ta sig in med rullstolen ända fram till duschen, men inte längre.

Jag får duscha sittande på golvet.

För att inte smutsa ner mig på det smutsiga golvet på tillbakavägen, måste jag bygga en "bro" med kläder och handdukar som då blir blöta.

När jag håller på med detta, träder en kraftig läder och kedjebeklädd hellsangeltyp in på toaletten. Jag ber honom med tillkämpad värdighet om ett handtag upp i rullstolen. Nina skrattar gott, när jag något omtumlad berättar om mina eskapader.

Två dagar i Amsterdam känns vid det här laget föga inspirerande. Vi längtar hem och följaktligen planerar vi att övernatta i bilen så nära färjeläget som möjligt. Det känns tryggt.

En bit mat i kanalmiljö får räcka för dagen. När vi lämnar bilen, upptäcker Nina att vi är iakttagna. Hon låtsas därför låsa den trasiga bagageluckan. När vi en timme senare återvänder blir vi vittne till en både komisk och skrämmande scen. En nerhukad skugga arbetar febrilt med att få upp låset till bakluckan.

Jag hojtar till och skuggan försvinner springande snabbt in i gränden.

Den omhägnade cirkelrunda parkeringsplatsen är öde och för tillfället ligger en lastbåt förtöjd där Göteborgsfärjan brukar lägga till.

Vi gratulerar oss själva till valet av boplat, hänger upp de våta kläderna i träden vid strandkanten och sätter oss för

att koppla av med varsin Pernod och en cigarett.

Det är nu, när vi i lugn och ro börjar studera omgivningarna vi blir varse bilen.

Halvt dold bland träden rakt framför oss står en BMW av senare årsmodell, parkerad. Bakluckan står vidöppen och en man gräver efter något i bagageutrymmet. Han har ett orientaliskt utseende och är klädd i en elegant skinnjacka. När han rätar upp sig, ser vi trots den tilltagande skymningen, att han har ett föremål i handen. Ska han fiska där? skämtar vi.

Men skräckslagna inser vi plötsligt sammanhanget. Vi bevitnar helt enkelt förberedelserna till vår egen avrättning.

Mannen samtalar med någon osynlig kompis nere i buskaget och nickar menande åt vårt håll. Under tiden skruvar han sakta ljuddämparen på ett vapen tydligt ämnat för oss.

Nina hamnar i ett chocktillstånd som yttrar sig i ett hysteriskt skrattanfall.

Jag känner en svindlande obegriplig blandning av skräck och njutning.

Allt går nu mycket fort.

Hur ska jag göra? Jag sitter vid ratten och måste på något sätt bestämma mig.

Vi har kört rakt in i en fälla. En knarkaffär pågår och vi har ingenting med den att göra. Platsen är helt öde.

Två döda svenska turister i Amsterdams hamnkvarter kommer resultera i några dagars rubriker i svenska tidningar men knappast i holländska.

Att stanna kvar är omöjligt. Om vi däremot väljer att åka måste vi passera vår bödel på nära håll.

Tankarna far sekundschnabbt genom huvudet. Då dyker räddningen upp.

En vilsen fullastad turistbil kommer sakta rullande. Föraren kisar med glasögonen på näsan sökande ut i halvskummet.

Det här är vår enda chans.

När bilen sakta passerar BMW:n trycker jag gasen i botten i motsatt riktning. Över refuger och trottoarer och in mot stad och människor.

Vi tittar skrämt i backspeglar efter förföljande ljus. Kommer dom efter, eller är vi räddade? Vart ska vi nu ta vägen?

Vi provar på måfå i det nu kompakta mörkret och lyckas till sist hitta en parkeringsplats som verkar lugn, men som ändå är övervakad av någon slags vaktkur.

På platsen står en gammal folkvagnsbuss parkerad. Den är för tillfället tom, men gardinerna skvallrar om att den är bebodd.

Vi sitter tyst och stilla, lyssnande på våra egna hjärtslag och spanande efter förföljare.

Skräcken släpper något och byts i en outsäglig lättnad och glädje när våra grannar dyker upp i en liten personbil. Dom bjuder in oss på kaffe och vi är inte sena att tacka ja.

Det är ett par i sextioårsåldern. Dom berättar att dom bott så här i femton år. Dom har en större buss parkerad ute vid flygplatsen också, men dom planerar nu

överge Amsterdam. Stan har blivit ett tillhåll för gangsters.

I något slags hemligt samförstånd eller kanske mer som en följd av chocken nämner vi inte något om vårt äventyr.

Nattens händelser har gjort oss paranoidea och dagsljuset lyckas inte driva bort den känslan. Vi söker oss desperat till platser med mycket människor.

När vi betalat entréaviften till van Gogh-museet vänder Nina plötsligt och går ut igen. Hon mår illa och klagar på smärtor i magen.

Istället sätter vi oss i en stor närbelägen park. Hela dagen går. Man förbereder någon stor festlighet i parken, men det berör oss inte. Vi bara sitter där apatiskt och låter tiden gå.

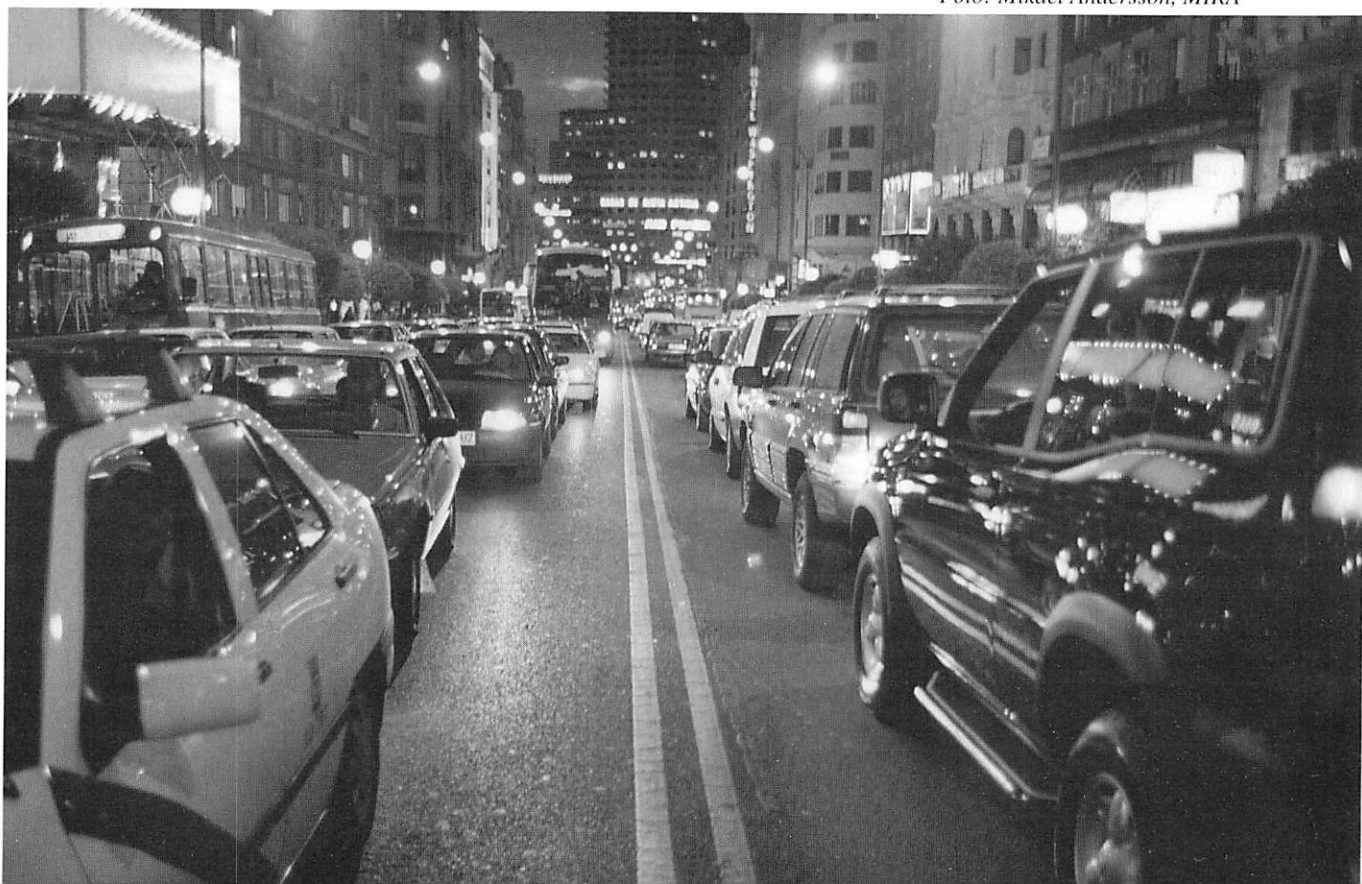
Sömnen befriar oss och dagen efter närmar sig den tidpunkt när vi tvingas återvända till färdeläget.

Där trängs resenärerna i solgasset och ingenting, förutom våra kläder som hänger kvar i träden, påminner om vår mardröm. Det är först på E3:an någonstans i närheten av Mariestad som känslan av att vi skulle vara förföljda, släpper.

Resan slutar odramatiskt i den sovande huvudstaden.

FOLKE E.

Foto: Mikael Andersson, MIRA

Varför ska man ha personlig assistans i STIL?

I STIL bestämmer du över din vardag. Det ger dina assistenter de bästa förutsättningar att assistera dig på rätt sätt och grundar för att de trivs.

Som medlem i STIL blir du *Arbetsledare* för dina assistenter. STIL blir deras *arbetsgivare*. Det betyder att du har full kontroll över din assistans och delar arbetsgivaransvaret med alla andra medlemmar.

STIL har nära 230 Arbetsledare över hela Sverige och över 1500 assistenter anställda. Dina assistenter kan känna sig trygga hos en stor och stabil arbetsgivare.

Som arbetsledare har du rösträtt. Genom den kan du vara med och utveckla STIL. Kanske vill du ta hela ansvaret och kandidera till styrelsen?

Vilken annan form för personlig assistans ger dig full kontroll över både din assistans och din assistansannordnare?

Gunilla Hårdberg, Arbetsledare i STIL

STIL

Bondegatan 39 · 116 33 Stockholm
tel 08-506 221 50 · fax 08-506 221 70 · www.stil.se
Linköpingsvägen 7 · 857 31 Sundsvall · tel 060-53 83 12

Chrysler Voyager 3,3 SE -92 årsmodell (uttagen -93)

HK-Anpassad (permobil) 14,800 mil, s.o.v. däck. Bensinvärmare, el-dörr/ramp (fjärrstyr.) stollås (permobil) AC, ABS. **pris: 85.000:-**

Telefon: 060-56 01 65 · e-post: manke@telia.com

METALL

www.metall.se

A stylized black and white illustration of a Wallenius Lines ship. The ship is shown from a side profile, sailing on wavy lines that represent water. The hull is dark, and the upper section is white with the words "WALLENIUS LINES" written in bold, black, sans-serif capital letters. The ship has various masts, antennas, and a small cabin structure visible on its deck.

WALLENIUSREDERIERNA AB

Stockholm

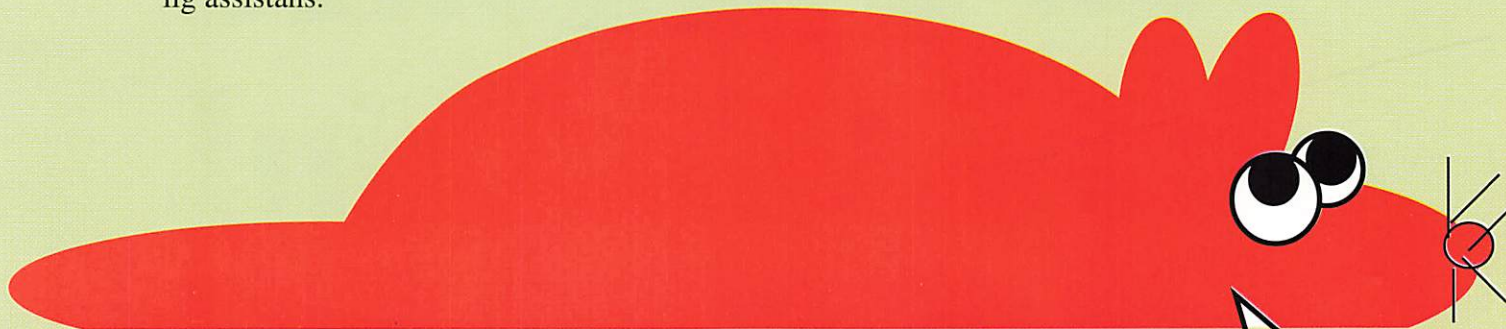
www.walleniuslines.com

Vem blandar ditt lördagsgodis?

Enligt Jordbruksverkets statistik konsumerade vi förra året 12 kg godis per person. Den totala summan 1999 var 8,7 miljarder kronor. Enligt brittiska Euromonitor, som delvis har andra beräkningsgrunder, var konsumtionen ca 16 kg per person. Vi toppar därmed EU-listan vad gäller konsumtion av sötsaker. Det råder alltså inget tvivel om att godis har en stor plats i det svenska folkets hjärta.

Köper du ditt godis färdigförpackat från fabriken? I påsar, burkar eller kartonger. Då kanske du slänger eller samlar på dig godis som aldrig blir uppätet. Eller tillhör du kanske dem som minutiöst väljer ut varje delikat pralin. Att instruera någon att köpa "rätt" blandning godis kan vara lika vanskligt som att be någon hyra videofilm.

Med denna fördjupning i godisvanor vill vi peka på en tydlig parallell med begreppet personlig assistans.

I GIL-kooperativet formar du själv din personliga assistans

Tillhör du de ca 70 procent assistansberättigade som har sin assistans från kommunen, ordnar du den själv, eller kanske genom något affärsdrivande alternativ?

I GIL, Göteborgskooperativet för Independent Living bestämmer du som medlem själv både över företaget och din egen assistans. Du kan med andra ord utforma den precis som du själv vill ha den och till exempel instruera din assistent att köpa "rätt" lördagsgodis.

GIL, Göteborgskooperativet för Independent Living ägs och styrs, utan vinstintresse av medlemmarna själva. Endast eget behov av personlig assistans berättigar till medlemsskap. Alternativt kan man få serviceavtal. GIL är arbetsgivare och erbjuder löne- och annan administration. GIL erbjuder dessutom arbetsledarutbildning men också kamratstöd och introduktion för assistenter.

IL, Independent Living är en internationell medborgarrättsrörelse som arbetar för lika rättigheter för människor med funktionshinder. IL är den ideologiska grund som GIL-kooperativet utgår från och den går till stor del ut på att människor med funktionshinder ska ha makten över sina egna liv.

GIL
Göteborgskooperativet för Independent Living®

Stampgatan 15. Tel: 031-63 64 80,
fax: 031-15 18 08, e-post: kontor@gil.org

NYHET!

Bli piggare och orka mer med GinAxin!

"Världsunik kombinationsprodukt"

GINSENG

med naturligt Astaxanthin

GinAxin innehåller: Ginseng, Astaxanthin, C- och E-vitamin.

För ytterligare information vänd Dig till Hälsofackhandeln. Marknadsförs av Astaxa AB, Sundsvall. Konsumentkontakt: 060-12 52 60